

Els llibres que no arrasaran per Sant Jordi (i que hauríeu de llegir)

Per Pere Antoni Pons

Tot i que alguns s'entestin a convertir la diada de Sant Jordi en una mena de competició esportiva, fent càbales sobre quins seran els títols més venuts i fent llistes de vendes com qui compta els punts d'una classificació lliguera, el Dia del Llibre serveix per constatar, almenys a aquells lectors que en tenen ganes, també la robusta salut, en termes de quantitat i de qualitat, que actualment viu el llibre en català.

Més enllà, o més ençà, d'aquelles obres i aquells autors que coparan les llistes de més venuts gràcies als anabolitzants de l'omnipresència mediàtica, de les campanyes publicitàries intenses, de la comercialitat precuinada o de la

inèrcia de la moda de torn, per Sant Jordi també hi ha una fenomenal cascada de títols a punt per deixar xops tots aquells lectors que, d'un llibre, encara n'esperen sorpresa estètica, aventura intel·lectual, risc moral, imaginació desbridada o, simplement, pura alegria de llegir.

Per a aquesta mena de lectors, no tan en perill d'extinció com alguns proclamen o voldrien, vet aquí una forçosament reduïda selecció de títols publicats els darrers mesos que abasta tots els gèneres i estils, i que procedeix de segells editorials d'arreu del país.

LA NO-FICCIO: RIGOR I CONSISTÈNCIA

Molts diuen que la no-ficció —assaig, biografia, investigació històrica— és l'aneguet lleig de la literatura catalana, en part perquè no disposa d'una gran tradició i en part perquè no té gaires lectors fidels. Sigui com sigui, la fornada d'obres de no-ficció d'aquest Sant Jordi és ben apetitosa.

Sobre l'actualitat política, destaquen diversos títols. Dos són de Pòrtic: *L'Europa que han fet fracassar. El centralisme d'Estat contra la Unió Europea*, de Ramon Tremosa i Aleix Sarri, que expliquen les raons de la crisi en la fe europeista que s'ha escampat per tot el continent, i *El tsunami. Com i per què el sistema de partits català ha esdevingut irreconeixible*, de l'historiador i periodista Joan B. Culla, el qual es troba als antípodes de tants llibres circumstancials i oportunistes que s'han generat al voltant del procés.

De caràcter programàticament independentista, hi ha *La República possible*, de l'ex-diputat cupaire Antonio Baños, publicat per Ara Llibres. Amb una dimensió més sociohistòrica, trobem el polèmic i agosarat *La gran teranyina* (Periscopi), l'autor del qual signa amb el pseudònim de Roger Vinton. És un estudi rigorós i molt informat sobre la burgesia catalana, caracteritzada —segons l'autor— per una endogàmia que ni les discrepàncies ideològiques ni les batalles empresarials no han fracturat.

Si hi ha una biografia que sobresurt aquesta temporada és la que ha escrit Genís Sinca sobre Joan B. Cendrós, l'empresari (creador de la popular loció per afaitats Floïd), mecenes i infatigable activista cultural. Cendrós va ser un dels fun-

dadors d'Òmnium Cultural i un dels promotors del premi Sant Jordi i de la Nova Cançó, entre molts altres projectes al servei del país. Tres biografies importants més són *Maria-Mercè Marçal* (Galàxia Gutenberg), de l'estudiosa de la literatura Lluïsa Julià; *Aurora Picornell. De la història al símbol* (Documenta Balear), que l'historiador David Ginard ha dedicat a la militant comunista mallorquina que els franquistes van assassinar durant la Guerra Civil, i *Arconovaldo Bonaccorsi, el "Conde Rossi"* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), de Josep Massot i Muntaner, una reedició molt ampliada d'una obra de fa anys.

De caire també historicista, destaquen dos títols de l'editorial 3i4. El primer, publicat fa mesos però mereixedor de ser tingut en compte, és la voluminosa *Història del protestantisme als Països Catalans* de Josep-Lluís Carod-Rovira, que llueix els seus exhaustius coneixements sobre un tema que fa dècades que li interessa. El segon és l'assaig *Carles Riba. Retrat de grup. Protagonistes de la cultura catalana*, de Carles-Jordi Guardiola, que aprofundeix i amplia els estudis sobre l'autor de les *Elegies de Bierville*.

Un altre assaig del qual s'està parlant molt des de fa setmanes, en part per l'ús ideològic que certs sectors espanyolistes pretenen fer-ne, és *Nacionalisme espanyol i catalanitat*, del professor i historiador de la literatura Joan-Lluís Marfany. Ofereix una revisió personal, prolixa i força controvertida del paper que el catalanisme va tenir en la política espanyola del segle XIX. Més curiós i menys polèmic (tot i que Déu n'hi do els escàndols que deu haver generat al llarg dels segles...), són *Els antievangelis jueus*, en hebreu i →

JORDI PLAY

1. Josep-Lluís Carod-Rovira
2. Manuel Forcano

1. Vicent Alonso
2. Maria Josep Escrivà

→ en arameu en l'original, traduïts ara al català per Manuel Forcano i publicats per Adesiara. Centrat només en la qüestió literària, hi ha *Una pàtria prestada. Lectures de fragilitat en la literatura catalana*, de Simona Škrabec (Publicacions de la Universitat de València).

Híbrid d'assaig i de narrativa, *El retorn dels Bassat* (RBA-La Magrana) suposa un nou assalt de Vicenç Villatoro al tema de la memòria històrica, en aquest cas partint de la novel·lesca peripècia familiar del publicista Lluís Bassat. Per commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la mort de Joan Fuster, Sembra Llibres edita *Fuster per a ociosos*, una antologia de textos del polivalent i inexhaurible homenot de Sueca elaborada per l'escriptor i periodista Xavier Aliaga. Finalment, cal ressenyar l'aparició en Tusquets de *L'amic de la finca roja*, reflex de les converses sobre art i creació de l'autora, Mercè Ibarz, amb el desaparegut erudit Carlos Pérez. I parlant d'erudició, Arcàdia ens duu l'assaig pòstum de Zygmunt Bauman, *Retrotopia*.

EL MAREMÀGNUM POÈTIC

Des de principi de segle, la poesia en català viu un període vibrant i caòtic. El fenomen s'explica per tres factors: per la proliferació de petites editorials consagrades al gènere, per la transfusió d'energia provinent dels recitals i els espectacles basats en la força de l'oralitat, i per la facilitat logística que té escriure poesia, molt menys exigent en termes d'inversió de temps i d'esforços que altres gèneres, la qual cosa fa que gairebé tothom s'hi atreueixi. El caos qualitatiu i quantitatiu és, per tant, força considerable. Veterans consagrats, joves acabats d'estrenar i consolidats en progressió conviuran aquest Sant Jordi.

Entre els joves que ja no ho són tant i que ja han demostrat la seva vàlua poètica, hi ha el re-

flexiu Rubèn Luzón, que acaba de publicar *Alguna cosa* (3i4), guanyador del premi Vicent Andrés Estellés 2016; la lírica intimista de Maria Cabrera, que amb *La ciutat cansada* (Proa) es va endur el premi Carles Riba 2016, i el juganer Martí Sales, que retorna al gènere amb *La cremallera* (Males Herbes), un llarg poema narratiu que canta la ciutat de Barcelona. La nòmina de poetes consolidats en progressió que porten una novetat sota el braç també és prou extensa. Alguns dels que destaquen són Dolors Miquel, amb el fúnebre i personalíssim *El guant de plàstic rosa* (Edicions 62, premi Ausiàs March 2016); el prolífic Lluís Calvo, amb *El talismà* (Labreu); Joan Vigó, amb *Pastor d'antenes* (també a Labreu), i Maria Josep Escrivà, que ha publicat *Serena barca* (Edicions del Buc), amarat de suggeridores imatges com la de la fotografia que inspirava el títol del poemari.

Entre els veterans, hi ha llibres acabats de sortir del forn de Vicent Alonso, que publica *Vinces* a Jardins de Samarcanda; de la narradora Antònia Vicens, que persisteix en la seva tardana però poderosa vocació poètica a *Tots els cavalls* (Labreu), i de Joan Perelló, de qui Ensiola publica *Abecedari de crepuscles*, una antologia que repassa quaranta anys de trajectòria. També veterà, per bé que menys prolífic, és Joan Manuel Homar, que amb *La lentitud de la mirada* (El Gall) va guanyar el premi Ciutat de Palma de Poesia 2016. Una menció a part mereixen *Cosmonauta* (Labreu), l'obra poètica completa de Francesc Garriga Barata, un poeta de referència per a una part notable de les noves generacions de poetes, i *La carn i el goig*, un poemari inèdit i primerenc que l'inclassificable Miquel Bauçà va escriure amb divuit anys i que ara Adia Edicions ha rescatat de l'oblit.

Quant a les traduccions d'obres estrangeres, és remarcable el volum en edició bilingüe de *Locell matiner i altres poemes* (El Gall Editor), del nord-americà Ted Kooser, que han traduït a quatre mans els també poetes Miquel Àngel Llauger i Jaume Subirana. La de Kooser és una poesia neta però densa, aferrada a la realitat però mai prosaica. També és ineludible, en aquest apartat, recuperar el *Cançoner* de Petrarca que Miquel Recanat ha traduït íntegrament i que fa uns mesos va ser publicat per Proa. No és pròpiament una novetat, però és un monument literari que, com a regal de Sant Jordi, pot fer la funció, no ja d'una rosa, sinó de tot un jardí ple de rosers. Tanquem amb una antologia en Quaderns Crema d'Edna St. Vicent Millay, *L'amor no ho és tot*, amb selecció i traducció de Marcel Riera.

LA NARRATIVA: PLURAL I EXCITANT

La narrativa, sobretot la novel·la, és el gènere rei, en termes de producció i de vendes, de la literatura catalana. És lògic que també per Sant Jordi les novetats novel·lístiques siguin les més abundants.

JORDI PLAY

D'entre els autors catalans, hi ha de tot i molt, des de debutants com Jordi Amor, guanyador de l'últim premi Documenta amb *El forat* (L'altra Editorial), que recrea un estiu embrollat en la vida del seu jove protagonista, fins a un veterà de la generació dels 70 com és el mallorquí Miquel Mas Ferrà, que publica *Llums de tardor* (El Gall), una novel·la marcada per les convulsions socials i polítiques que durant el primer terç del segle XX determinaren el curs de la història mallorquina, espanyola i continental.

Dos veterans de llarga trajectòria són també el suecà Josep Franco i el mallorquí Joan Mas i Vives. El primer va ser guardonat amb l'últim premi Andròmina de Narrativa amb *La vida és dura* (314), que explica la història d'un pintor que renuncia a tot, mentre que el segon va ser reconegut amb el Ciutat de Palma Llorenç Villalonga per la seva tercera novel·la, *Diable de Byron* (Lleonard Muntaner), un relat de temptacions, sexe, religió i política ambientat en la Mallorca de principis del segle XIX.

D'entre els qui encara no són ben bé veterans però ja tenen una frondosa obra a l'esquena, també n'hi ha uns quants que arriben al Sant Jordi amb un nou llibre sota el braç. Són Joan Daniel Bezsonoff, que amb *La ballarina de Berlín* (Empúries) fa una recreació lliure de la història de l'espia polonès Jerzy Sosnowski; Joan Carreras, que amb *La dona del Cadillac* (Proa) explora el pes del passat sobre el present dels seus protagonistes, i Rafel Vallbona, que amb *Tros* (Pagès) va guanyar el Ferran Canyameres 2016.

Si parlem en termes generacionals, no hi ha dubte que els narradors més prolífics aquest Sant Jordi són els nascuts entre la segona me-

1. Jenn Díaz
2. Joan Carreras
3. Jordi Lara
4. Josep Franco

tat dels anys 70 i principis dels 80. Són molts els que presenten novetat i, en conjunt, configuren un ventall molt ric tant pel que fa als temes com a les propostes formals. Una selecció de títols per força ha d'incloure l'enriquidora aproximació a les guerres carlines de Raül Garriga a *Els estranys* (1984), l'humor entranyablement salvatge de Sergi Pons Codina a *Dies de ratafia* (també a 1984), els personatges intensos i erràtics d'Andreu Gomila a *Continents* (Empúries), les passions eròtiques dels personatges d'Anna Carreras a *Encén el llum* (Labreu), el sentit de l'humor i la llibertat lingüística d'Adrià Pujol a *La carpeta és blava* (també a Labreu), el retrat generacional de Carles Rabassa a *Eren ells* (Angle), l'exuberància imaginativa i verbal de Max Besora a *Aventures i desventures de l'insòlit i admirable Joan Orpí, conquistador i fundador de la Nova* →

→ *Catalunya* (Males herbes), l'intimisme pulcre de Tina Vallès a *La memòria de l'arbre* (Premi de Llibres Anagrama 2017), i l'entretingut joc de gèneres de Marc Pastor a *Farishta* (Amsterdam).

La narrativa breu no és tan conreada com la novel·la, però també trobem llibres ben valuosos. Podem citar *Els plaers i les virtuts* (Ensiola) de Guillem Frontera, un conjunt de relats breus apareguts orginàriament a l'*AraBalears* en forma d'article; *Vida familiar* (Proa) de Jenn Díaz, premi Mercè Rodoreda 2016; *La intimitat de les bèsties* (Empúries) de Joan Jordi Miralles, que es caracteritza per una capacitat d'observació quasi agressiva, i *Mística conilla* (1984) de Jordi Lara, un aplec d'històries d'una potència expressiva molt personal i absorbent.

Amb les traduccions de narrativa estrangera, els lectors catalans també podran gaudir fins a atipar-se'n, d'un banquet abundant, suculent i variat. Una sintètica mostra de títols disponibles ha d'incloure *Enviada especial* (Raig Verd),

Adrià Pujol

de Jean Echenoz; *Memòria personal*, de Joseph Conrad (*L'Avenç*), el retrat com a home i com a escriptor d'un dels gegants de la narrativa moderna; *El camí que porta a la ciutat* (Edicions de la elageminada) de Natalia Ginzburg; *Daha!*

(*Periscopi*), del turc Hakan Günday, sobre el periple esfereïdor que pateixen els immigrants per arribar a Europa; *Kruso* (Club Editor) de Lutz Seiler, sobre l'Alemanya en tensió de poc abans de la caiguda del Mur, i *Viure amb una estrella* (Viena) de Jiri Weil, de la qual Philip Roth ha dit que "és una de les novel·les més extraordinàries sobre el destí dels jueus en temps del domini nazi". Una menció especial mereix la treballadíssima i molt creativa versió d'Adrià Pujol de *La disparition*, la novel·la que Georges Perec va escriure en francès sense usar la lletra *e* i que en català porta per títol *L'eclipsi* i en què la lletra absent és la *a*. L'ha publicada *L'Avenç*.

La cascada de títols interessants, valents, curiosos i extraordinaris que omplirà les llibreries en aquest Sant Jordi permet constatar que, a pesar de tot, el Dia del Llibre continua sent el dia de la literatura en majúscules, almenys per a aquells lectors que saben trobar-la, apreciar-la i gaudir-la. ●

cvc.gva.es

CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA
23 D'ABRIL
DIA DEL LLIBRE.

"Un bon llibre sempre és una provocació"
Joan Fuster
(membre del CVC 1987-1992)